

Transcript Middelen, Mensen en Milieu Ep. 4.mp3

00:00:00 Nicole van Straten

Pas als dat allemaal op groen is, dan geven wij een toelating af. Dus daar mag Arwin echt op vertrouwen.

00:00:10 Janno Lanjouw

Muizen, insecten, schimmels, groene aanslag op je boot of bacteriën op je handen. Op tal van plaatsen gebruiken mensen middelen om ongewenste organismen in toom te houden. Maar wie zorgt er dat die middelen veilig zijn voor mens, dier en milieu?

Het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden toetst deze middelen. En hoe ze dat doen, daarover ga ik, Janno Lanjouw, in gesprek met de experts van het Ctgb. Je hoort het in Middelen, Mensen en Milieu.

Welkom bij dit nieuwe seizoen van Middelen, Mensen en Milieu. En omdat de middelen waar we het in deze podcast over hebben voor een groot deel in de landbouw worden gebruikt, begin ik vandaag met een ervaringsdeskundige, een boer.

00:00:53 Janno Lanjouw

Het was onlangs op een koude grijze, typische november morgen dat ik naar de Haarlemmermeer reed om te spreken met Arwin Bos, ook wel bekend als 'de aardappelboer'.

00:01:29 Janno Lanjouw

Het is een koude november ochtend en ik sta midden in de Haarlemmermeer, bij een hele grote schuur waar enorme bulten met een soort knollen voorliggen. Dat lijkt me geen aardappels maar suikerbieten. En toch staat op die schuur "de aardappelboer". En dat is maar goed ook, want ik heb met een aardappelboer afgesproken want we gaan het hebben over een aardappelziekte, de aardappelziekte.

Daar zul je hem hebben, goedemorgen?

00:01:31 Arwin Bos

Goedemorgen Janno welkom ja, goed, hoe is het?

00:01:33 Janno Lanjouw

Met jou, ja goed. Het is echt november geworden. Koud wel is lekker.

00:01:34 Arwin Bos

Fris, hè? Het is mooi droog. Daar houden we van. Even kopje koffie doen.

00:01:41 Janno Lanjouw

Dat lijkt me heerlijk.

00:01:44 Janno Lanjouw

Kun jij je nog even voorstellen en je bedrijf?

00:01:47 Arwin Bos

Ja mijn naam is Arwin Bos, 40 jaar oud, boer in de Haarlemmermeer, getrouwd; we hebben 3 dochters. Wij hebben een akkerbouwbedrijf met een locatie Nieuw Vennep, 60 hectare en een locatie in Zwanenburg met 60 hectare. We huren ook nog wat percelen. Totaal telen we ongeveer 55 hectare wintertarwe, ongeveer 25 hectare suikerbieten en ongeveer 35 tot 40 hectare consumptieaardappelen.

00:02:11 Janno Lanjouw

En je noemt jezelf De Aardappelboer

00:02:12 Arwin Bos

Ja, wij zijn onszelf de aardappelboer gaan noemen omdat wij heel actief zijn in de korte keten. Dus wat wij doen is, wij leveren jaarrond frietaardappels voor, zeg maar de versmarkt, voor horecabedrijven die daar iedere dag lekkere verse frietjes van maken. Dat doen we nu sinds een jaar of 10. Dat is voor ons een hele mooie markt om te bedienen. En, en daar zijn we heel tevreden over.

00:02:35 Janno Lanjouw

En als je het dan hebt over aardappels, dan heb je het ook over beleid tegen de specifieke gevreesde aardappelziekte.

00:02:43 Arwin Bos

Ja, dat is hét hoofdpijndossier voor iedere aardappelteler hè: de phytophthora infestans. Dat is de aardappelziekte. Iedereen kent het van de hongersnood in Ierland van 120 jaar terug. Een schimmel die enorm agressief is, en die ook in staat is om zich heel snel aan te passen aan bijvoorbeeld gewasbeschermingsmiddelen. Dus die wordt heel snel resistent tegen de middelen die we daar tegen kunnen spuiten.

Phytophthora heeft twee effecten: het maakt het gewas ziek waardoor het op een gegeven moment niet meer goed groeit. Dus de groei gaat eruit. Maar het belangrijkste effect is dat het uiteindelijk ook de knollen aantast. De knollen gaan rotten. Dat betekent dat je daardoor je hele oogst kunt verliezen. Dat kan op het veld gebeuren, maar dat kan zelfs in de bewaring gebeuren. Wij moeten aardappels soms wel 10 maanden opslaan, want wij willen het hele jaar frietjes eten en niet alleen vlak na de oogst, maar ook nog in de zomer. Als we 10 maanden verder zijn, en als je dan deze schimmel in je bewaring hebt, dan drijven letterlijk de aardappels de schuur uit, omdat ze water gaan loslaten. Er ontstaat als het ware een meer met aardappels. Je wilt niet weten hoe dat ruikt. Dat drijft je schuur uit en dan kun je alles kwijtraken.

Dus dit is hét hoofdpijndossier voor alle aardappeltelers in Nederland. Ja, daar moeten we bovenop zitten om dit te bestrijden om op een goede manier nog aardappels te kunnen telen.

00:03:54 Janno Lanjouw

Klinkt heftig, als een intense bedreiging.

00:04:00 Arwin Bos

Phytophthora is heel heftig. Wij controleren daar ook tijdens de teelt iedere week op als telers. Zodra je een paar blaadjes vindt, want vaak ontstaat het bij een paar planten, moet je echt alle zeilen bijzetten om te zorgen dat je het gaat onderdrukken. In het verleden hadden we middelen, gewasbeschermingsmiddelen die heel goed konden genezen. Dus die dit als het ware weer uit het gewas konden halen. Die middelen hebben we niet meer en we hebben eigenlijk alleen nog maar preventieve middelen. Dat wil zeggen dat zijn middelen die voorkomen dat er een infectie ontstaat. Dus het is echt op het moment dat je phytophthora hebt, kom je er eigenlijk niet meer vanaf.

Vandaar dat wij heel strak erop zitten, ook met preventieve middelen om te voorkomen dat we het krijgen. Want als je het eenmaal hebt dan loopt het uit de hand. Je hebt ook een verplichting in Nederland en de NVWA die controleert daarop samen met andere instanties: om op een gegeven moment als de infectie te groot is, je gewas te vernietigen. Dus zover gaat het. Dat laat zien hoe agressief deze schimmel is en dat je die niet moet onderschatten. En er is geen enkele aardappelteler in Nederland die deze schimmel onderschat want dat kan je je hele oogst kosten en daarmee je inkomen en daarmee ook gewoon tot een enorm financieel verlies lijden. En bovendien als boerenwerken iedere dag heel hard om uiteindelijk een mooi gewas te telen en om voedsel te produceren en het snijdt echt door je ziel als boer als je je gewas moet vernietigen en je dus geen oogst hebt.. Wij zitten er echt bovenop.

00:05:21 Janno Lanjouw

Terug In de studio op het kantoor van het Ctgb in Ede zit ik nu met twee experts aan tafel om het hierover te hebben. Nicole van Straten, manager gewasbescherming hierbij het Ctgb en tevens plaatsvervangend secretaris / directeur alhier. En daarnaast aan tafel beleidsmedewerker Lotte Huisman.

00:05:41 Nicole van Straten

Hallo.

00:05:41 Janno Lanjouw

En Nicole met jou te beginnen. Jij bent manager gewasbescherming. Wat houdt dat?

00:05:45 Nicole van Straten

In de eerdere podcast hebben we al laten zien dat het Ctgb eigenlijk twee soorten beoordelingen doet: voor biocide en voor gewasbeschermingsmiddelen.

Ik ben manager van de afdeling gewasbeschermingsmiddelen en wij beoordelen dus alle middelen die in en buiten de landbouw gebruikt worden om gewassen te beschermen. Dat kan zijn door onkruid te bestrijden wat er niet in hoort. Dat kan zijn door insecten te bestrijden en ook zoals ja waar het vandaag over gaat door schimmels te bestrijden.

00:06:11 Janno Lanjouw

En dit is een specifiek beruchte plantziekte in de landbouw die phytophthora infestans.

00:06:17 Nicole van Straten

Dat klopt en hij wordt ook wel in de volksmond 'het kwaad' genoemd of de destroyer. Als je die eenmaal in je in je veld hebt, dan kan in een tijdsbestek van 2-3 weken je veld van mooi groen veranderen in helemaal bruin en verdord, onbruikbare gewas veranderen.

00:06:35 Janno Lanjouw

Jij zit dus op de gewasbeschermingsmiddelen, heb je dan ook specifiek te maken met dit soort voorbeelden? Wat Arwin noemt? Dus dit soort middelen die Arwin gebruikt, komt dat uit jouw afdeling?

00:06:49 Nicole van Straten

Dat klopt. Alle toelatingen die in Nederland zijn om schimmels als phytophthora te bestrijden zijn langs het Ctgb gekomen en zijn door de experts in mijn afdeling, een man of 70, beoordeeld op veiligheid voor mens, dier en milieu.

00:07:03 Janno Lanjouw

Lotte, jij bent hier beleidsmedewerker wat betekent dat?

00:07:05 Lotte Huisman

Het Ctgb doet twee dingen. Nicole noemde net al het beoordelen, maar het Ctgb geeft ook beleidsadvies, bijvoorbeeld aan ministeries. Maar dat kan ook intern zijn als er beleidskeuzes gemaakt moeten. En het team waar ik in zit, die doet dat laatste.

00:07:21 Janno Lanjouw

En waar richt je je dan specifiek op als het aankomt op jouw onderdeel van het beleidsadvies?

00:07:28 Lotte Huisman

Onder andere kijk ik samen met mijn collega's naar wat het Ctgb kan doen om de beschikbaarheid van groene alternatieven te verhogen.

00:07:41 Janno Lanjouw

Dan bedoel je groen als duurzaam, minder impactvol op het milieu.

00:07:41 Lotte Huisman

Ja, dat bedoel ik. Middelen die bijdragen aan een weerbare, duurzame teelt.

00:07:49 Janno Lanjouw

Nou, daar gaan we nog even naar kijken. Maar eerst wilde ik nog eventjes meer ingaan op die die 'het kwaad': phytophthora infestans. Arwin zei, iedereen kent wel de Ierse hongersnood, maar voor de mensen die dat niet kennen. Nicole, kan je daar iets over zeggen.

00:08:06 Nicole van Straten

Ja, in het kort. Al een hele tijd geleden is de aardappel uit Zuid-Amerika naar Europa gekomen en oorspronkelijk zonder phytophthora. Die schimmel hadden we hier gewoon nog niet en die aardappel is in no time in heel veel landen ontzettend belangrijk volksvoedsel geworden. Het liet zich verbouwen op allerlei soorten gronden, dus dat is wel makkelijk. Het heeft een hogere calorische waarde; is dus voedzaam en bevat ook veel vitamines. Ook in Ierland werd ontzettend veel aardappelen verbouwd. Tot op enig moment, rond 1845, phytophthora infestans zijn intrede deed en in no time de hele oogst mislukte.

00:08:47 Janno Lanjouw

En wat, wat kwam dat dan vandaan?

00:08:50 Nicole van Straten

Phytophthora is een schimmel die gemakkelijk kan over waaien. Dus die kwam in dit geval vanaf het vasteland van Europa en die is gewoon komen overwaaien naar Ierland. En, er zijn geen middelen voor beschikbaar, althans toen niet. Dus je kon er gewoon niets aan.

00:09:01 Janno Lanjouw

In 1845.

00:09:04 Nicole van Straten

Nou uiteindelijk resulteerde dat in een misoogst en dat was niet het enige. Ook de jaren daarop volgde misoogsten. Uiteindelijk zijn er zeker 1 miljoen mensen direct door deze aardappelziekte en door deze misoogsten gestorven en door nog andere hongersnoden die voortkwamen. Uiteindelijk, indirect heeft het nog veel meer mensen getroffen, waardoor er ook Ieren hun geluk elders hebben gezocht. De bevolking in Ierland is nog steeds kleiner nu, dan dat hij was voordat de hongersnoden ontstonden. Dus dat is wel heel, heel erg ingrijpend geweest.

00:09:38 Janno Lanjouw

Het is goed omdat je nu een beeld hebt van wat Ierland is. Dat is dus eigenlijk ontvolkter dan zegt maar 200 jaar geleden. Dat is raar om bij stil te staan. Je kent dat wel van, van de maffia films, dat er aan de oostkust van Amerika een Ierse groep mensen is die allemaal op reis gingen omdat er in hun thuisland zo'n ongelooflijk ellendige voedselsituatie was. En dat kwam dus allemaal door die phytophthora infestans, een micro organisme. Ja, wat is het? Wat is het nou precies voor iets?

00:10:19 Nicole van Straten

Phytophthora is eigenlijk niet echt een schimmel maar een pseudo schimmel. Eentje die zich heel gemakkelijk door de lucht verplaatst en daardoor ook heel gemakkelijk infecties kan veroorzaken in allerlei nieuwe velden die nog eerder niet geïnfecteerd zijn. De schimmel heeft een cyclus van een dag of 5; dat wil zeggen dat elke 5 dagen nieuwe 'phytophthora-tjes' ontstaan. Hij plant zich dus heel makkelijk voort en dat betekent dus ook dat als je hem voor wil zijn, dan moet je ontzettend vaak en snel handelen. En moet je dus middelen beschikbaar hebben die je daartegen kan gebruiken.

00:10:42 Janno Lanjouw

Je hoorde Arwin in de tape zeggen dat hij daar elke week naar kijkt. Dus hij is elke week actief bezig. En dat er ook hele strenge regels voor gelden, maar als je het dan hebt, wat kan je daar eigenlijk aan doen want je kan er dus blijkbaar tegen spuiten. Maar wat is dat voor middel, waar hebben we het dan over?

00:11:21 Nicole van Straten

Zoals Arwin al aangaf, moet je eigenlijk preventief spuiten omdat die schimmel zo snel groeit. Als je eenmaal echt een infectie hebt, dan zijn er bijna geen middelen meer beschikbaar.

00:11:30 Janno Lanjouw

Vroeger wel dus ?

00:11:31 Nicole van Straten

Vroeger waren er meer middelen.

00:11:33 Janno Lanjouw

Curatief noemde hij dat ook.

00:11:44 Nicole van Straten

Ja, dat betekent dat je de schimmel als die er zit echt kan bestrijden. Dat is bijna niet meer het geval. Het middelenpakket is kleiner geworden, onder andere door onze strenge beoordeling. We willen alleen middelen op de markt die veilig zijn voor mensen, dier en milieu, dus voldoende veilig zijn.

En, dat betekent dat je heel kritisch moet kijken naar wanneer zie je nou een eerste schimmelinfectie? En dan moet je gaan bespuiten. Daar komt nog bij dat zo'n schimmel eigenlijk een aantal broertjes en zusjes heeft die gewoon moeilijker te bestrijden zijn. Zo hebben we sinds dit jaar ontzettend te lijden gehad van een schimmel die vanuit Denemarken is komen overwaaien.

00:12:09 Janno Lanjouw

Ja daar had Arwin het ook over de Deense stam.

00:12:11 Nicole van Straten

De Deense variant en die laat zich heel erg moeilijk bestrijden. Dus voor dit jaar is het heel erg belangrijk geweest, zeker door het natte voorjaar waar het ook nog warm was. Dat telers heel goed monitoren; zie ik een schimmelinfectie? Dus er is met verschillende adviseurs overlegd. Wat moet je dan spuiten? En dat betekent dat je gewoon vanaf het begin er bovenop moet zitten om te zorgen dat die schimmel niet de overhand krijgt.

00:12:34 Janno Lanjouw

Wat zijn dat dan voor middelen? Want je geeft eigenlijk ook aan dat het vroeger andere middelen waren en nu mogen de curatieve middelen niet meer. Tegelijkertijd moet je verschillende middelen inzetten om de verschillende stammen voor te zijn, dus die verschillende broertjes en zusjes die je noemt. Wat is het eigenlijk voor spul?

00:12:55 Nicole van Straten

Het zijn antischimmelmiddelen en wat belangrijk is, is dat je zo'n schimmel eigenlijk op verschillende manieren wil kunnen doden. Het is net als met antibiotica als je zelf een infectie hebt met een bacterie. Sommige bacteriën zijn niet gevoelig voor bepaalde medicijnen. Je wil altijd eigenlijk iets achter de hand hebben waarmee je de laatste niet vatbare bacteriën alsnog kan doden. Nou, dat is hier ook het geval.

Die middelen zijn er gewoon steeds minder omdat door allerlei nieuwe eisen, het minder gemakkelijk is om zo'n middel toegelaten te krijgen. Dus als je dan bijvoorbeeld kijkt naar toegelaten middelen die je niet mag gebruiken in grondwaterbeschermingsgebied omdat in Nederland heel veel drinkwater gewonnen wordt uit grondwater. Dan moeten wij er zeker van zijn dat er niet teveel van die stoffen in het grondwater terecht komen.

Als je zo'n middel met een van onze restricties erop niet mag gebruiken in grondwater, betekent dat voor een aantal telers dat zij dat dus op hun velden niet mogen toepassen. En zo hebben we meer beperkingen om te zorgen dat het zowel voor de mensen die het toepassen als voor de mensen die om de velden heen wonen, voor mensen die toevallig langslopen als voor werkers in het veld. Maar ook voor het hele milieu om ons heen, de vissen, vogels, zoogdieren, bodemorganismen.

Ja, alles moet veilig genoeg zijn, dan moet er geen onacceptabele risico's zijn als je een middel gaat toepassen in Nederland. En dat betekent dat wij best met een aantal restricties pas zo'n middel toelaten, als we het al toelaten

00:14:24

Je merkte ook bij Arwin, dat dit een heel gespecialiseerd vak is en hij doet het spuiten niet zelf, maar hij nam me mee naar een bedrijf van zijn buurman. Daar heb ik ook nog stukje tape van, want daar gingen we kijken in de middelenopslag dat laat ik nu horen.

00:14:40 Janno Lanjouw

Weer een ander bedrijf. Dit is ook van je buurman.

00:14:44 Arwin Bos

Ja dit is boerderij het Groene Hart van buurman en collega met wie we heel intensief samenwerken. Hij heeft dus geïnvesteerd in alles wat je moet doen om aan wet en regelgeving te voldoen om je gewasbeschermingsmiddelen goed op te slaan en goed te verwerken, de spuit op een goede manier schoon maken. Dus daar gaan we nu kijken.

00:15:06 Janno Lanjouw

Wat is dit dan, een soort container?

00:15:08 Arwin Bos

Eerst de sleutel zoeken, want de container met middelen moet afgesloten zijn. Hij heeft net uitgelegd waar ik de sleutel kan vinden. Dus ik ga even zoeken. Ik denk dat het een van deze moet zijn. Ga eens even kijken. Kijk, nou, je ziet de dikke deur.

Ook een vloer met absorptiemiddel voor als hier middel zou lekken uit die jerrycans. Bij lekkage spoelt het dan niet het milieu in, maar wordt dat hier geabsorbeerd.

En je ziet hier wat Jasper heel goed doet is, hij heeft alles heel erg netjes gesorteerd. Dus hij weet precies wat zijn voorraad is. Dus ieder middel staat waar het moet staan, hè? Dus de poeders boven de middelen daaronder, de vloeibare middelen en hier staat eigenlijk de werkvoorraad en dan wil jij natuurlijk je het phytophthora middel weer hebben. Je ziet hier Ramon Top.

Ramon is de schimmelbestrijdingsmiddel in de teelt van aardappels staat er ook op, hè?

Je ziet hier Curzate Partner dat soort middelen; je ziet Proxanil. Dat is een van de weinige middelen die we die nog wat curatief doen. Dus wat kunnen genezen, ook een schimmel bestrijdingsmiddel.

00:16:21 Janno Lanjouw

Dus als je het al hebt in het gewas, dan kan je het hiermee weg krijgen.

00:16:24 Arwin Bos

Ja, dat proberen we maar de werking omdat zeg maar, de wat zwaardere middelen geen toelating meer hebben. De werking is niet altijd optimaal, hè? Dus wat ik eerder zei als je het echt hebt, is het heel moeilijk om het weer uit je gewas te krijgen.

Ja, kijk, zonder deze middelen kan ik gewoon niet telen als niemand meer spuit. Het zo'n agressieve ziekte, dan worden alle gewassen, alle percelen ziek. Dan hebben we gewoon geen oogst. Die stelling durf ik wel aan.

00:16:49 Janno Lanjouw

Heb jij vragen aan mensen bij het Ctgb?

00:16:54 Arwin Bos

Ja, dus als boer wil je natuurlijk dat het een veilig product is, hè? Dus mijn vraag zou inderdaad zijn aan de mens van het Ctgb; hoe kijken jullie daarnaar? Denken jullie dat wij nog op een veilige manier kunnen gebruiken? Dat zou vraag 1 zijn en ik ben heel benieuwd hoe ze aankijken tegen het alternatief hè? De nieuwe *genome techniques* de nieuwe genetische technieken. Hoe ze dat onderwerp zien, want het is best een beladen onderwerp.

Ik denk dat we daar hele mooie dingen mee kunnen doen om ook te zorgen dat we minder gewasbeschermingsmiddelen hoeven te gebruiken. Ik ben heel benieuwd hoe ze daar tegenaan kijken, tegen dat politieke debat. Of ze daar iets over kunnen zeggen. De wenselijkheid of de onwenselijkheid van het gebruik van dit soort nieuwe technieken?

00:17:28 Janno Lanjouw
Dankjewel Arwin.

00:17:31 Arwin Bos
Graag gedaan, leuk dat je er was en we kijken uit naar de podcast.

00:17:38 Janno Lanjouw
Wat mij dus echt opviel aan dit bezoek was hoe gereguleerd dat was en hoe serieus die boeren het namen. Die Jasper die buurman, die had zich dus helemaal gespecialiseerd in het spuiten. Hij nam dat deel voor zijn rekening. Arwin zelf zit dan meer op de kunstmest. Dat was zijn expertise. Zo delen ze een beetje de kosten, want dat kost ook wel wat. Jasper had daar op zijn bedrijf een soort verwerkingsbak voor middelen waar die met micro organismen restjes zou kunnen afbreken. Allemaal helemaal los van het milieu en dus die beveiliging in die container, die vloer maar gewoon ook de algemene, nou ja. teneur veiligheidsvoorschriften. Alles wat er omheen hing, was allemaal vrij serieus.
Komt dat dan ook van het Ctgb?

00:18:21 Nicole van Straten
Veel van die veiligheidsvoorschriften staan inderdaad in het wettelijk gebruiksvoorschrift en dat zijn dingen die wij voorschrijven om een middel veilig te kunnen gebruiken. Niet allemaal hoor, dus bepaalde zaken over opslag die horen niet onder onze wettelijke gebruiksvoorschrift, maar komen uit andere wetten voort en daar wordt door de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit ook op gecontroleerd. Dus of de juiste manier van opslag er is, of de juiste manier gebruikt wordt of ons wettelijk gebruiksvoorschrift wordt gevolgd en er wordt echt streng op gecontroleerd.

00:18:51 Janno Lanjouw
Ja, ja dat noemde Arwin dus ook dat NVWA dus ook controleert. Nou ja, als je een uitbraak hebt of je daar wel adequaat op handelt.
Ja en dan zijn vragen, nou ja, Ik ben er vrij zeker van dat Arwin eigenlijk heel erg op het Ctgb vertrouwt, maar hij vroeg toch,, hij woont daar met zijn vrouw en 3 dochters. En hij wil natuurlijk voor in de eerste plaats zijn familie denk ik, maar ook voor zichzelf en voor zijn omgeving zeker weten dat dat veilig is. Hij vroeg zich af, hoe jullie daar dan tegenaan kijken?

00:19:21 Nicole van Straten
Ja, onze Europese en Nederlandse beoordeling i behoort tot de strengste van de wereld. Dat betekent dat wij echt hele strenge eisen stellen voor een middel wordt toegelaten in Nederland. En Arwin mag erop vertrouwen dat voor nou zeker de mensen die om het veld heen wonen, dus zijn vrouw en zijn kinderen; voor omwonenden hebben wij heel streng gekeken naar of er niet teveel middel, zeg maar terecht komt in je tuin, terecht komt in je huis. Maar daarnaast kijken we ook naar mensen die in het veld moeten werken. We kijken of we het voor de consumenten veilig is. En, we kijken natuurlijk ook voor het milieu of er geen onacceptabele risico's zijn. Pas als dat allemaal op groen is, dan geven wij een toelating af. Daar mag Arwin echt op vertrouwen.

00:20:02 Janno Lanjouw
Dat zag ik in zo'n gebruiksvoorschrift, daar had Arwin het zelf ook over verschillende spuitdoppen voor verschillen middelen. Een spuitdop is dan een soort rubber, ja spuitmondje, als ik het zo mag

zeggen wat op zo'n machine zit op zo'n slang en die je dan op een bepaalde manier verneveld, dus daar wordt dan naar gekeken hoe ja, dat interacteert met de lucht en dat soort zaken.

00:20:29 Nicole van Straten

Nou dat klopt, dat doen we omdat we in Nederland een land zijn met ontzettend veel oppervlaktewater. We zijn de delta van Europa. Dus je kan je ook voorstellen dat heel veel middelen makkelijk in het water terecht komen. Dus we hebben in Nederland hele strenge eisen als het gaat om hoeveel er in het water terecht mag komen. In de sloten naast een naast een perceel. Daar zijn onder andere die doppen voor bedoeld, want die verminderen ontzettend de blootstelling naar het oppervlaktewater en daardoor is dus ook de blootstelling naar de watervlooiën in de sloot naar de vissen in de sloot en plantjes die leven in de sloot.

00:21:02 Janno Lanjouw

Je noemde net dat dit voorjaar erg nat was geweest, dus dat er dan dit jaar ook veel gespoten is. Gaat het Ctgb daar ook over?

00:21:10 Nicole van Straten

Er is dit jaar veel gespoten heb ik gehoord van mensen die in het veld actief zijn en inderdaad daar gaat het Ctgb ook over, want je mag niet zomaar 10 of 20 keer spuiten. Alles wat gespoten wordt, dat wordt door het Ctgb beoordeeld.

Dus wij kijken ook naar het voorstel wat een aanvrager heeft gedaan. Als hij bijvoorbeeld zegt, ik wil dat dit middel tot 15 keer in een teeltseizoen toegepast mag worden; dan beoordelen wij of daar geen onacceptabele risico's aan zitten. Dat is de ene kant maar aan de andere kant kijken we natuurlijk ook of hij niet een overdosering voorstelt.

Dus onze mensen, die heel erg goed zijn in het beoordelen van de werkzaamheid van de middel, die kijken wat de minimale dosis. Is die nodig is om effectief te zijn en wij zijn het er dus niet mee eens als een aanvrager voorstelt om er 3 keer zoveel te spuiten voor de zekerheid, want dat is gewoon voor niet het milieu. Je gaat niet zomaar iets in het milieu brengen wat niet nodig is.

00:22:05 Janno Lanjouw

Nou ja, duidelijk. En dat daar dit jaar zoveel gespoten werd heeft dan dus totaal te maken met dat het gewoon nat was.

00:22:12 Nicole van Straten

Dat is een grote oorzaak en daarnaast is natuurlijk phytophthora een hele ingewikkelde schimmel om te bestrijden. Maar dat het natte voorjaar in combinatie met die variant uit Denemarken die hebben ervoor gezorgd dat er heel erg veel gespoten is. Maar er mag nooit meer dan wat wij hebben beoordeeld en dan wat in het wettelijk gebruiksvoorschrift staat gespoten worden, dan wij voorschrijven.

00:22:33

Ja, dan komen we bij Arwins tweede vraag hij. Hij noemt alternatieven. Nou dat is natuurlijk heel interessant. Lotte, ik kijk hierbij even naar jou. Ja, het beeld dat ontstaat is dat je eigenlijk alleen preventief of curatief kunt spuiten. Maar Arwin heeft het ook over planten resistent maken dus dat ze eigenlijk niet ziek worden. Dus dat ze iets in zich hebben, iets in het DNA waardoor ze gewoon ja niet vatbaar zijn voor die ziekte. Nou, dat is traditioneel het terrein van veredelingsbedrijven. Alleen het ontwikkelen van zo'n resistente soort dat kost verschrikkelijk veel.

Ik geloof dat het snelste is iets van 7 jaar of zoiets als je succes hebt en je kan ook niet succes hebben. Hij heeft het dan over nieuw *genomic techniques*; effectief genetische modificatie. Daar is ook een heel debat op zich over of je dat moet willen of niet. Maar ja, je zou daarmee dat spuiten overbodig kunnen maken. En jij zei net dat je op groene middelen zit, maar dat is dit niet toch?

00:23:39 Lotte Huisman

Ja, ik vind dat een hele interessante vraag van Arwin en ik begrijp ook heel goed dat hij die stelt, maar dat is nou net niet ons terrein. Wij gaan over middelen die je op planten doet en dus niet over technieken die iets in een plant veranderen zoals die nieuwe *genomic techniques*.

Als wij het over alternatieven hebben, dan hebben we het dus over alternatieve middelen en dat zijn middelen die zoveel mogelijk wel een plaag effectief bestrijden, maar die dan geen bijeffecten hebben die je andere onderdelen van je systeem aantasten.

Dus ja, geen ongewenste bijeffecten en dan kan je denken aan bijvoorbeeld micro organismen. Ja, in de natuur, bacteriën, virussen dat soort dingen.

00:24:23 Janno Lanjouw

Dus andere want *phytophthora infestans* is ook een micro organisme; ja toch?

00:24:29 Lotte Huisman

In de natuur, dan bevechten die dingen elkaar ook, die eten elkaar op of die concurreren met elkaar. Dus je maakt eigenlijk met dat soort dingen gebruik van de mechanismen die al in de natuur aanwezig zijn. Ik ben bioloog, ik vind dat echt te gek dat dat steeds meer gebeurt. En vaak zijn die middelen dus van of die stoffen in die middelen moet ik zeggen, van natuurlijke oorsprong. Niet altijd overigens. Micro organismen noemde ik al, maar je kan ook denken aan stoffen die de natuurlijke weerstand van een plant verhogen. Dat is ook een voorbeeld van zo'n alternatief. Ja, Arwin noemt het ook al de zware middelen vallen weg.

00:25:05 Janno Lanjouw

Dat waren die curatieve middelen die je dus vroeger had. Als je het zag in het veld, dan kon je daar naartoe rijden en dan kon hij zo een plant effectief laten staan. Maar dan deed hij een spuitje erop en dan hoopte je dat het weg ging. Maar dat mag niet meer en het is dus nu eigenlijk zo dat die vooraf eroverheen rijdt en eigenlijk een onaangenaam habitat maakt. Als ik dat zo mag zeggen voor die schimmel.

00:25:31 Lotte Huisman

Ja, hij gebruikt preventieve middelen. Dat zijn in dit geval geen middelen op basis van die micro organismen die ik net noemde. Dat zijn nog steeds de traditionele middelen. En dat die middelen wegvallen dat komt door de steeds strenger geworden milieueisen. Daar heb je het ook al in een eerdere aflevering over gehad. Kijk, het milieu wordt steeds beter beschermd. Dat is een goede zaak. Dat betekent wel dat zo'n teler steeds minder tot zijn beschikking heeft om die plaag te bestrijden. En ik kan me voorstellen, zeker met zo'n heftige plaag als *phytophthora* dat dat gewoon een intens gevoel is en dat het lastig is. Daarom willen wij er ook voor zorgen of waar wij dat kunnen als Ctgb aan bijdragen dat er alternatieven zo veel mogelijk beschikbaar worden.

00:26:25 Janno Lanjouw

En dat is waar jij mee bezig houdt?

00:26:26 Lotte Huisman

Onder andere een voorbeeld is het Verduurzamingsloket dat wij vorig jaar hebben ingesteld. En dat kun je zien als een soort *Priority Lane* op het vliegveld waardoor aanvragen voor dat soort middelen die ik net benoemde voorrang krijgen In de rij en dus ook sneller op de markt kunnen komen.

00:26:47 Janno Lanjouw

Dat is één loket voor de bedrijven die tot nog toe vooral chemische middelen maken.

00:26:53 Lotte Huisman

Nou ja, dat ligt eraan, hè? Ik kan me voorstellen dat er in die bedrijven een omslag plaatsvindt. Maar ja, er zijn ook gewoon innovaties.

00:27:04 Janno Lanjouw

Dus je biedt ruim baan eigenlijk voor dat hele nieuwe veld van micro organismen vooral. Maar je zei ook andere mogelijkheden die er zijn?

00:27:13 Lotte Huisman

Ja allerlei mogelijkheden. Dat is niet zo relevant voor phytophthora, maar je kan bijvoorbeeld ook denken aan feromonen, stofjes die insecten als het ware weglodden of afleiden. Nou, Er zijn allerlei voorbeelden te noemen.

00:27:29 Janno Lanjouw

Is dat nu echt een ontluikend veld in bestrijdingsmiddelen land om het zo maar te zeggen?

00:27:36 Lotte Huisman

Dat is een beginfase. Ik denk dat er al redelijk wat geïnnoveerd wordt, maar als je kijkt naar de hoeveelheid middelen die daadwerkelijk voor een teler beschikbaar is, dan is dat nog niet genoeg. Wat ook zo is, is dat die middelen niet 1 op 1 vergelijkbaar zijn met de zware middelen zoals Arwin ze noemt. Die werken echt fundamenteel anders. Dat betekent dus ook dat er een andere manier van werken nodig is, zowel vanuit de telers als vanuit de beoordeling, want je gaat op een andere manier met dat soort middelen om.

00:28:12 Janno Lanjouw

Geef eens een voorbeeld, want kan je dit met phytophthora ook doen of is dat nog helemaal niet aan de hand? Je zei net die middelen zijn niet beschikbaar.

00:28:17 Lotte Huisman

Nou, ja voor phytophthora is het echt lastig. Daar is nu nog niet zo'n type middel voor beschikbaar. Er zijn wel voor andere soorten schimmels dingen en dan kan je dus denken aan bijvoorbeeld een bacillus. Dat is een soort bacterie die die andere schimmels aanvalt of je kan, ik noemde het net al er zijn overigens ook andere schimmels die die schimmels weer opeten. Zo zie je dat dat ook kan.

00:28:48 Janno Lanjouw

Zo'n schimmelkannibalen.

00:28:50 Lotte Huisman

Ja precies alles in de natuur vreet elkaar op natuurlijk en valt elkaar aan hè? Dit is misschien een uitweiding, maar het is niet allemaal liefde en vrolijkheid, zeg maar.

00:29:01 Janno Lanjouw

Nee, zeker niet en natuur is hard.

00:29:03 Lotte Huisman

Ja, en daar kan je dus gebruik van maken als teler.

00:29:07 Janno Lanjouw

Ja ja, maar je noemde het ook verschillende teeltsystemen, want dan moet je op een andere manier gaan boeren. Zeg ik eigenlijk wat je zegt.

00:29:17 Lotte Huisman

Ja, uiteindelijk wil je toe naar een manier van telen, waarbij je eigenlijk al voordat überhaupt zo'n plaag eraan komt, je alles doet wat je kan. Kijken bij die aardappels, ook vooral omdat die zo heftig is, gebeurt dat natuurlijk al heel erg.

Arwin legt dat ook uit, maar je wil eigenlijk van alles doen en dat gaat dan zeg maar om hoe je plant, wat je plant, waar je het plant, wanneer je het plant, bodembeheer, waterbeheer. Er zijn enorm veel stappen die je al kan nemen voordat je een middel gaat gebruiken.

En als je dan toch tot die middelen komt, begin dan met de zogenaamde laag risico middelen dus de middelen waar ik het net over had die de minste bijeffecten hebben die je systeem verder aantasten.

00:30:05 Janno Lanjouw

Dus dat is aan de hand. Dat we dat echt zien omslaan en het Ctgb is daar ook heel erg mee bezig. Maar ja, de ironie wil dat het bij de aardappelziekte zelf gewoon nog niet aan de hand is. Arwin zei ook dat hij dus heel blij is dat hij die middelen wel heeft. En dat hij die kan blijven inzetten, maar er is nog geen laag risico middel voor als ik het goed begrijp.

00:30:31 Lotte Huisman

Dat is op dit moment nog niet het geval. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat het niet kan, hè? Ik denk dat ja, het is vrij ingewikkeld vraagstuk. Iedereen heeft daar een rol in. Het Ctgb pakt zoveel mogelijk de rol die wij daarin kunnen hebben.

Maar we zijn daar zeker nog niet. En die aardappels krijgen nu die ziekte en die wil je dan nu bestrijden en daar dan heb je dus niet zoveel aan.

00:30:58 Janno Lanjouw

Aan toekomstmuziek? Maar het is wel belangrijk om te weten dat dat er nog aankomt, na een lange weg nog te gaan. Grote puzzel en het Ctgb speelt daar zijn rol in. We komen daarmee ongeveer aan het einde van deze vierde aflevering van Middelen, Mensen en Milieu.

Mijn dank aan Nicole van Straten en Lotte Huisman hier aan tafel en natuurlijk ook akkerbouwer Arwin Bos uit Nieuw Vennep.

Ik heb een aardig helder beeld gekregen van het eigenlijk toch wel echt intense gevaar van een plaag als phytophthora infestans. Wat het voor de aardappelteelt kan betekenen en ik snap ook wel dat boeren daar tegenop moeten treden.

In de volgende aflevering gaan we het hebben over ontsmettingsmiddelen, zoals in ziekenhuizen. Dat zijn namelijk biocide. Dus blijf vooral luisteren naar Mensen, middelen en milieu.

Wil je nou meer weten over het Ctgb? Kijk dan even op de website ctgb.nl want daar vind je echt een berg informatie.

Deze podcast werd gemaakt door mij Janno Lanjouw en productie en montage werd gedaan door Frederik Middelhoff van Podcast Guru